

Cosmologia eminesciană între *Veda* și *Eda*

George ANCA

Prezentăm câteva toposuri în care cosmologia vedică și cea eminesciană se „recită” sincronic genezei din *Voluspo* într-un laborator extrapolat – India, Islanda-Norvegia, Dacia-România.

Cosmologia eminesciană în relație cu *Vedele*, în special *Rig Veda*, și *Eddele*, în cheie *Voluspo*, ne-a însuflețit, mulți ani, în India (vide *Apokalipsa indiană*, 9 volume; *Indoeminescology*; *The Buddha – Letters from the Buddhahood to Eminescu* etc) până recent în fața mormântului lui Ibsen (*Ibsenienii*, 6 volume). De la vedicul Hiranyagarbha (preluat, ca titlu, și de Baronzi) la *Cosmologia Generalis* a lui Christian Wolff (1783) și

Luceafărul lui Eminescu (1883), prin (ne)devenirea bhava-vibhava sau nonuniversomorfism și ființe noncosmomorfice, printre modelele cosmologice adoptive (Ioana Em. Petrescu) rezonanța arhetipală ne-a acordat rigvedic primordial cu *Scrisoarea I*, oarecum aparte de marea întunecată egipteană, haosul-ou chinezesc, Tiamat tăiată în cer și pământ (Medeea și-a tăiat fratele-tomi doar în bucăți).

De pe internet, la hazard, accesăm: Theo-cosmologie, transcosmologie (cosmologie de viziuni cosmologice), cosmologie personală, Weltinsenraum (Rilke), www.histoire-christ-gnose.org: „Mikhai Eminescu (1850-1889) – Poète et philosophe roumain pour qui c’est l’Ormouzd qui est le Dieu bon” (a ne mulțumi și – numai – cu atât față de tăierea-tomi a lui Eminescu, deodată frate de cruce cu Tiamat – în anii ’50, din nou în anii ’90, nu doar în țară). Ca un joc tentativ și: cosmofolclor, chaosmos, cosmopezie românească de ultimă oră sub Perseide via *Luceafărul*, spre o cosmoeminescologie in spe.

Ne întorcem la *Fragmentarium*, în: M. Eminescu, *Opere*, XV, EAR, 1993: „Dumnezeu e un atom, un punct matematic, punctul comun unde se lovesc toate puterile pământului spre a constitui organismul de legi, sistema cosmică” (p.27)... „Crucea bizantină e ca un fulg de zăpadă, mic reprezentant al universului” (338)... „Dumnezeul păcii și al luminii!! / Acel Michel Angelo al universului, care nu domul Sfântului Petru = bolta cerului a încordat-o puternic deasupra noastră, numită foarte semnificativ *tărie*” (347)... „Sfârșitul lumii după legendele sârbești. Când va înceta *patnum potestas* (idee tragică)” (348)... *Rigveda*, X. 121...wer ist der Gott dem wir das Opfer bringen? (701)... *Die Amerikanische Dichtung*... Als Kamadewa kam (704)...

(Antropo)izvorul Eminescu plângându-și dacic nașterea („Apele plâng, clar izvorând în fântâne”) se resanscritizează ubicuu prin traducătoare charismatic indo-eminesciene, Amita Bhowe în București/Calcutta, Urmila Rani Trikha în Delhi. Vinod Seth a scris multe poeme-folk-lore-Eminescu: “He whom we call Eminescu / Hardly separated from the air anywhere”.

Începutul rigvedic al *Scrisorii I* de Mihai Eminescu s-a (re)tradus în sanscrită, dar și în alte limbi indiene: nasad asinno sad asit tad anim (Rig Veda 10.129)... Da war nicht Sein, nicht Nichtsein (Max Müller)...La-nceput pe când ființă nu era nici neființă

(Eminescu)... adau sampurnasunye na hi kimapi yada sattvamasinna casi (sanskrită, Rasik Vihari Joshi)... Pranihina, sattarahita, ajiva./Samkalpavyatirikla, dhyanatita. (hindi, Usha Choudhuri)... Tyare natun ko Sat, na asat (gujarati, Mahendra Dave)... Jadon thakian nal main (punjabi, Gurbhagat Singh)... Adiyekku nissunyata nannile (malayalam, O.M. Anujan)... Mudhan Mudhalil, Onrumatra verumaiyil / Oruiyire, oru porulo, jivano illaatha nilaiyil (tamil, P. Balasubramanian).

În *Chandogya Upanishad*, prinși de moarte în jertfe, zeii s-au smuls din riturile rik, saman, yajur și s-au întors întru sunetul mistic aum... udgitha este aum...soarele e ca udgitha...pământul este rik și focul este saman...spațiul este rik aerul este saman... cerul este rik soarele saman... albul lustru al soarelui este rik sama este întunericul prea negrul shyamasundara... rik este temeiul vorbirii și sama este temeiul suflării... rik este temeiul ochiului sama este sufletul atman... rik este temeiul urechii și sama este al minții...

Tautologia sanscrită-eminesciană *amar-vecinic* în *Odin și poetul*: „glasul tău / Va-ndulci vecinicia cea amară / A mării !” poate fi citită și ca amărăciunea cea nemuritoare a mării / nemuririi, iar dubla vecinicie: amară și a mării, pentru a se îndulci, are nevoie de un glas cosmic, feminin aici: „Cine-ar fi știut / Că-n fundul mării tu trăiești, copilă, / Ca un mărgăritar, topit din visul / Mării întregi, / Și nu te temi că aurul din plete-ți / Se va topi în stele – și că păru-ți / Amestecat cu ele-ar străluci / În noaptea-albastră a acestei lumi; / Și nu te temi că glasul tău / Va-ndulci vecinicia cea amară / A mării!” până la silueta în infinit a Regelui Nord – în *Memento mori* (poate și omul mare al lui Swedenborg-Baudelaire): „De pe stânca-n care tronă, el picioare de granit / Le întinde-n fundul mării cel amar și fără fine. / Păru-i alb flutură-n vânturi, stof de raze lungi, senine, / Umerii, dealuri de neauă se înalță-n infinit”.

Acest virtual androgin cosmic odinic-eminescian este în comuniune cu arhanariswara (jumătate-femeie-dumnezeu) sanscrită. În poetica alamkara, teoretizată și de însuși Kalidasa, întâlnirea dintre sentiment (rasa) și dhvani (sugestie) o repetă pe aceea a lui Shiva cu Parvati. Filosoful Shankaracharya a poetizat doctrina advaita (nondualitatea) în poemul *Sundarya lahari/Frumoasa unduire*: „ Shiva Shakti una de nu-s cu puterea cel augural / Nu poate zămisli nici măcar să se urnească din loc nu poate”.

Ca și unica (dubla-tripla - asonantic, rasa-dhvanic) „vecinicia cea amară a mării”, negația (dublă/triplă) a neființei – „fință nu era, nici neființă” (*Scrisoarea I*; cf. și „Nici mări nici reci unde, nisip nu era” în *Voluspo*) – nu ascunde („deși tot era ascuns”) sub negativitatea rigvedică perechea (pre)cosmică ființă-neființă. „Zamolxe, sămânță de lumină”, „Stihii a lumii patru, supuse lui Arald” (*Strigoii*) sau Hyperion-tânărul voievod-Cătălin (avatarii Luceafărului) traversează ontocosmic acel dhvani din poemul lui Jayadeva *Gitagovinda*: „vdele ai liberat geea o ai purtat globul l-ai strămutat / pe demon l-ai tocat pe bali l-ai înșelat kshatriya ai dezarmat / pe paulastya l-ai biruit plugul l-ai ocolit blândețe ai răspândit / hoarde ai pecetluit mărire ție krishna-n zece trupuri creat”.

Punctul-Dumnezeu din *Fragmentarium*, *Scrisoarea I - Rigveda*, *Rugăciunea unui dac – Prajapati*: „Pe-atunci erai Tu singur, încît mă-ntreb în sine-mi: / Au cine-i zeul cărui plecăm a noastre inimi?” ni-l arată pe Eminescu, poate, advaitin. Familiar devotului lui Shiva, Kalidasa – *Călin*, dincolo de eufonie (Kali), este o rescriere-avatar-cosmică a *Abhijnana Sakuntala* –, cosmosul-lună-nor încă se întreabă, ca în *Meghaduta/Norul vestitor*: „fum apă rază în împreunare ce altceva e un nor / vezi

vestitorul cuvine-se a fi în toate mințile / uitânde acestea jalnicul yaksha ține norul de vorbă / kama orbindu-l nu vede ce e viu și ce nu e nici mort // salți dintre faste neguri de hula maghanei serv augur / chipuri și-nchipui după placul și kama inimii tale / soarta zvârlindu-mă în depărtare de draga-mi ție mă plec / ție nor harnic har revărsându-mi peste nimicnicie // nour cum coperi sufletu-n doruri du-mi dor de suflet pe sus / domn dhanapati mă înstrăină strigă-mi dragei răspunsul / du-te ca vântul în alba alaka palatul aurului / hara-n grădină de mână luna-ți toarnă aur pe creștet”.

(Traducerile autorului)

Mihai EMINESCU
LUCEAFĂRUL / DIVYAGRAHA

în sanscrită de Urmila Rani Trikha

Ṣukrāgrāhā urrāiati
Viṣalāpākṣabhiām svargām
Ānantāvaiumargenā
Gachhanvrihādakarāhā sām

Akaṣānākṣātrahā tāsīā
Upāri nakṣātrahā nicaihi
Akaṣāhinājīotihi
Teṣām mādhie vicārāti

Āsātopātiakaiam sāhā
Gācchān paṣiati pāritahā
Iugāprathāmādivāse
Ivā jīotimudrikam cā.

Udgāmāsthanat jaiāte
Prātaritāhā prāsārāti
Prālāiātarangāmādhie
Kamābhāvenā preritahā.

Simāvinināpradeṣāhā
Netrabhaiam nā drṣiate
Udbhāvitum viceṣṭāte
Iātrā kalo sātaccā.